

Tussenstand betreffende de ‘Wateropgave in en rond de Bethunepolder’ t.b.v. de Statencommissie WEM d.d. 4 september 2006

Samenvatting

Probleemstelling

In het Streekplan en Waterhuishoudingsplan zijn enkele locaties aangeduid waar de wateropgave nog nader ingevuld moet worden. De Bethunepolder is daar één van. In voornoemde plannen is aangegeven dat voor de Bethunepolder in 2005 onderzoek wordt gedaan naar de mogelijk te nemen maatregelen of functieverandering en hoe om te gaan met de rol die de Bethunepolder heeft voor de drinkwatervoorziening van Amsterdam. Uiterlijk in 2008 zou een besluit genomen moeten worden over een eventuele functieverandering van de Bethunepolder en de toekomst van de waterwinning. Met name de drinkwatervoorziening is een belangrijk bestuurlijk aandachtspunt omdat het eventueel wegvallen daarvan leidt tot hoge maatschappelijke kosten.

Deze notitie geeft een samenvatting van de resultaten van het onderzoek en de voorlopige beleidsmatige conclusies die daaruit volgen. Begin 2007 zal een definitief besluit genomen worden door de provincie. Met het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht is afgesproken dat zij begin oktober GS formeel laat weten welke eventuele functiewijziging zij wenselijk acht ter oplossing van de wateropgave. Na integrale afweging door de provincie zou dan eventueel een uitwerking of aanpassing van het Streekplan en Waterhuishoudingsplan plaats vinden.

De bestuurlijke conclusies zijn:

- Er hoeft geen waterberging plaats te vinden in de Bethunepolder. De functie die de Bethunepolder in het Streekplan heeft (landelijk gebied 4, c.q. bestaande en nieuwe natuur), kan worden gehandhaafd. De waterwinning in zijn huidige vorm kan doorgang vinden.
- Wel kan een kleine verhoging van de peilen in de Bethunepolder de Loosdrechtse plassen een betere waterkwaliteit te kunnen geven. Deze peilverhoging is ook voor de natuurfunctie van de Bethunepolder zelf gewenst. In het Inrichtingsplan in het kader van de Landinrichting Noorderpark wordt dit momenteel uitgewerkt.
- In een viertal landbouwgebieden rondom de Bethunepolder wordt niet voldaan aan de normen voor wateroverlast. In 3 van deze gebieden is dit op te lossen door technische maatregelen ter plekke.
- Voor een deel van polder Westbroek (ca 60 ha) is dit niet zo goed mogelijk. AGV onderzoekt nog of hier een functiewijziging gewenst is. Deze zou gerealiseerd kunnen worden in combinatie met een herbegrenzing van de EHS in het kader van de vaststelling van de EHS, die momenteel bij de provincie in studie is.

Inleiding

Met de ondertekening van het Nationaal Bestuursakkoord Water (NBW) op 2 juli 2003 hebben de waterschappen en provincies zich geconformeerd aan het nationale beleid betreffende de waterproblematiek. De provincie Utrecht en het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht hebben in 2003 dit uitgewerkt in de stroomgebiedsvisie Amstelland. Hierin is een lange termijn waterstreefbeeld beschreven en zijn mogelijke oplossingsrichtingen om dit te bereiken aangegeven. In het Streekplan 2005-2015 en in het Waterhuishoudingsplan van de provincie Utrecht zijn op basis hiervan enkele locaties aangeduid waar de wateropgave nog nader ingevuld moet worden. De Bethunepolder is daar één van.

Het invullen van de wateropgave voor de Bethunepolder is door de provincie Utrecht, het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht en het Waterleidingbedrijf Amsterdam (thans Waternet) gezamenlijk uitgevoerd. Hiertoe is eind 2004 een ambtelijke projectgroep opgericht onder voorzitterschap van de provincie Utrecht.

In de stroomgebiedsvisie Amstelland is de wateropgave al grof geschetst. Het onderzoek beoogde de problematiek scherper in beeld te krijgen en oplossingsrichtingen te verkennen.

De problematiek in en rondom de Bethunepolder

De Bethunepolder ligt in het Noorderpark, ten noorden van de stad Utrecht en tussen de Maarsseveense en Loosdrechtse Plassen. De Bethunepolder ligt twee meter dieper dan zijn omgeving. De polder trekt daardoor veel grondwater naar zich toe, dat in de omgeving weer wordt aangevuld met inlaatwater van minder goede kwaliteit. Het veroorzaakt verdroging van de natuur in de omgeving en is mede de oorzaak van de matige kwaliteit van het water van de Loosdrechtse plassen. Daarnaast is in de omgeving van de Bethunepolder soms plaatselijk sprake van wateroverlast.

De wateropgave in en rond de Bethunepolder omvat dus een breed scala van thema's: ***wateroverlast, verdroging, waterkwaliteit en watertekort.***

In het gebied spelen onder andere de volgende belangen en ontwikkelingen:

- Een groot deel van het kwelwater uit de Bethunepolder wordt door het Waterleidingbedrijf Amsterdam (WLB) bewerkt tot drinkwater. Deze bron is goed voor het drinkwater van circa 400.000 mensen in en rond Amsterdam.
- Het grootste deel van de polder zal op termijn worden ontwikkeld tot natuur. In delen van het gebied zal natte kwelnatuur worden ontwikkeld. De bebouwing blijft gehandhaafd volgens dit plan. Deze natuurontwikkeling vindt plaats in het kader van de vastgestelde Landinrichting Noorderpark.
- Grote delen van het gebied ten oosten en ten zuiden van de Bethunepolder staan op de nominatie aangewezen te worden onder de Habitatrichtlijn.
- De verbetering van de waterkwaliteit van de Loosdrechtse plassen vormt al lange tijd een aandachtspunt.
- Het hoogheemraadschap is bezig met voorbereidingen voor het watergebiedsplan Zuidelijke Vechtplassen. Dit omvat het noordelijk deel van het onderzochte gebied.

Mogelijke maatregelen kunnen ingrijpen op deze belangen en ontwikkelingen. Met name de drinkwatervoorziening is een belangrijk bestuurlijk aandachtspunt omdat het eventueel wegvallen daarvan leidt tot hoge maatschappelijke kosten.

Samenvatting van de onderzoeksresultaten

Wateroverlast

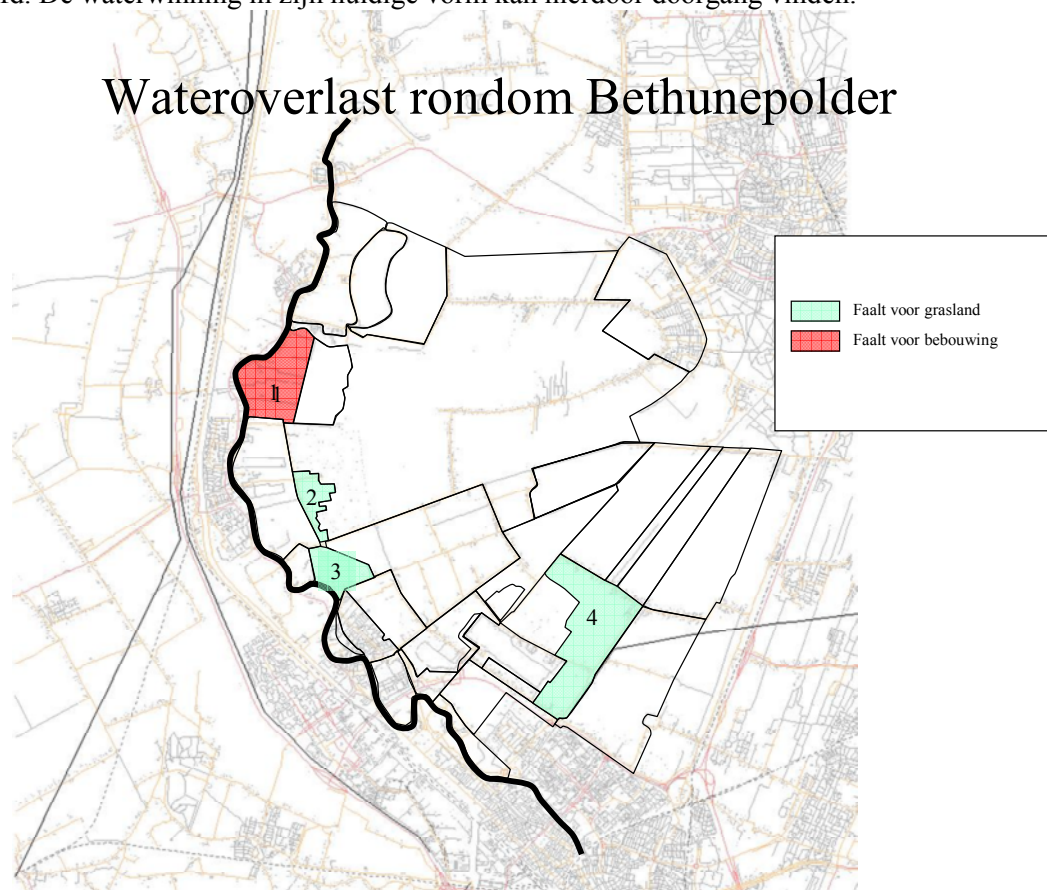
De mate van wateroverlast is getoetst aan de werknormen voor regionale wateroverlast die in het NBW zijn vastgesteld. Hiertoe is een model van het gebied rondom de Bethunepolder ontwikkeld. Deze toetsing leidt tot een inschatting van de ruimteclaim en eventuele functieveranderingen die nodig is om de bestaande knelpunten op te heffen. De toetsing aan de NBW normen is in dit onderzoek meegenomen.

In studiegebied in en om de Bethunepolder voldoet blijkens het model op dit moment ongeveer 150 hectare niet aan de werknormen van het NBW voor wateroverlast (zie kaart). Ten opzichte van eerdere (groe) ramingen valt dit mee.

Voor de polders Mijnden (1), Breukelen Proosdij (2) en Ganzenhoef (3) is het goed mogelijk de wateroverlast op te lossen door maatregelen in de betreffende polders te nemen.

Voor polder Maarsseveen Westbroek (4) is dit moeilijker. Voor dit laatste gebied zou een peilverlaging behoren tot een noodzakelijk onderdeel van een pakket maatregelen. Gezien de ligging pal naast de Molenpolder (Habitatrichtlijngebied met als wezenlijk kenmerk kwel) is het echter twijfelachtig of dit mogelijk is. Peilverlaging zou namelijk leiden tot verminderde kwel in de Molenpolder. Het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht onderzoekt nog of hier lokaal wellicht een functiewijziging van 60 landbouwgrond naar natuur gewenst is. Deze zou gerealiseerd kunnen worden in combinatie met een herbegrenzing van de EHS in het kader van de vaststelling van de EHS, die momenteel bij de provincie in studie is.

Omdat de wateroverlast vlak rondom de Bethunepolder beperkt is en in de betreffende gebieden (2 en 3) zelf kan worden opgelost, is er geen noodzaak in de Bethunepolder water te bergen. De functie die de Bethunepolder in het Streekplan heeft (landelijk gebied 4, c.q. bestaande en nieuwe natuur), kan worden gehandhaafd. De waterwinning in zijn huidige vorm kan hierdoor doorgang vinden.

Verdroging

De kwel in de Bethunepolder bedraagt ongeveer 36 miljoen m³/jaar. Hierdoor is in een groot deel van de omliggende (natuur)gebieden het grondwaterpeil gedaald en de toevoer van kwelwater als schoonwaterbron weggevallen. Beide vallen onder de noemer van verdroging optreedt. In plaats van kwelwater wordt water aangevoerd (Amsterdam-Rijnkanaal, Vecht) met een mindere waterkwaliteit. Kenmerkende (water)plantensoorten zijn verdwenen.

Het wegtrekken van kwel kan worden gestopt, door het poldergemaal Bethune stil te zetten. De polder loopt dan onder water. Uit het onderzoek blijkt echter, dat bij een peilverhoging tot een plas-dras situatie ook een vermindering van de kwel kan worden bereikt en dus de verdroging beperkt wordt, waarbij toch drinkwaterwinning mogelijk blijft. Deze optie past dan binnen de autonome ontwikkeling en heeft veel minder negatieve maatschappelijke gevolgen.

Waterkwaliteit Loosdrechtse plassen

De waterkwaliteit van de Loosdrechtse plassen is al jaren een aandachtspunt. Het doorzicht is slecht door algengroei en door fijn slib, jachthavens hebben last van aanslibbende bodems. In de loop der tijd zijn al de nodige maatregelen genomen, maar de problematiek is nog niet opgelost.

Vanuit de optiek van het onderzoek in het kader van de wateropgave is een belangrijk gegeven de niet door de drinkwatervoorziening gebruikte hoeveelheid water uit de Bethunepolder (10-20% van het totaal). Dit vormt een belangrijke resterende bron van fosfaat voor de Loosdrechtse plassen (en daarmee van algengroei). Het water uit de Bethunepolder heeft een hoog fosfaatgehalte, overigens van natuurlijke oorsprong. Winst voor de waterkwaliteit van de Loosdrechtse plassen kan behaald worden door de hoeveelheid water, die niet gebruikt wordt voor de drinkwatervoorziening, te verminderen of te defosfateren.

Defosfateren is technisch lastig doordat het om een sterk wisselende hoeveelheid water gaat.

Verminderen van de hoeveelheid is mogelijk door het peil in de Bethunepolder iets te verhogen. Er is er dan minder kwel en dus een kleiner overschot dat niet voor de drinkwaterbereiding gebruikt wordt. Het creëren van een plas-drassituatie is daarvoor voldoende. Dit past ook in het streven van de natuur ontwikkeling.

In het Inrichtingsplan in het kader van de Landinrichting Noorderpark wordt dit momenteel uitgewerkt.

Vervolgprocedure en voortgang

Het Hoogheemraadschap Amstel, Gooi en Vecht zal later dit jaar GS formeel informeren over de noodzakelijk geachte ruimtelijke ingrepen in en rond de Bethunepolder. Op grond van het gezamenlijke onderzoek naar de wateropgave is te voorzien dat deze ruimtelijke claims zeer beperkt zijn en dat er geen reden is om tot grootschalige waterberging over te gaan. Daarmee blijft ook de drinkwaterwinning in de polder voor de toekomst gewaarborgd. Een aanpassing van het Streekplan lijkt niet nodig te zijn.

Formele besluitvorming vindt plaats na ontvangst van de brief van het Hoogheemraadschap.